

proefing ons
gen wij, dat
in verbonds-

ik ben, mij
is verbonds-
is Verbonds

spreken, dat
ng, hoe men
ert, dat men
nadat men
of hoe men
de eelheid

moet rusten
in den weg

wij hebben

et antwoord,

„Geloofst gij
„Ja, ik ge-

g: „hebt gij
jagen naar
dat is mijn

elbeproeving
rheid. Want
aar als gave
dat, terwijl
mheid leven,
komen.

proefing mij

vind, dat ik
oken, en de
igmaking —
veel, in mij

et nog meer
loofsgemeen-
nijn leven uit

loor in mijn

i, dat in den
beteekenis is.
raag: „welke
ik bij mij-
geloofs?”
den begin ik

ken von Vort-
orsack hem
gaen, welks
ch dat selve
e trekken.

Jansen ende
anderen hen in
cken hadden,
eken te Vort-
bevonden, dat
eren, darumb
har te schei-
nb rhat dar-
gt, of hie hem
har, ende sie
let: Neen.

in, indien hie
e als dan hem
nde dar sine

vertoent heft
er von Arler
hren gedachte
t hantschrift
adde tot sien
ndere circum-
ft Classis ad-
End dewil ge-
ft, ende hem
rt het classis
dat sie tegen
off, alwar so-

ft den Classi-
e begeret, dat
vederumb Ar-
cht mit einem
Ende die von
Medenbachius,
n von Garder
hren, mar hie
van underholt
egert getrans-
ssis vor rhat-
n sal, umb an
die sacke stat;
rt, dat vorge-
rholdt en heft,
Jonckeren tot
et sin Jacobo
sie dan soleks

met nog eens te zeggen, dat de waarde der goede werken niet is, dat een mensch, die twijfelt of zijn geloof wel echt is, door het zien zijner goede werken daarvan overtuigd kan worden.

En dat wel, zooals ik in het begin dezer artikelen-reeks gezegd heb, om deze eenvoudige reden, dat, zoolang ik niet sta in het geloof, ik geen enkel werk als geloofsvrucht kan onderkennen.

Nu wordt ons, wanneer wij dit zeggen, altijd weer voor de voeten geworpen: „ja maar, dat staat toch met zoovele woorden in Zondag 32, vr. 86 van onzen Catechismus.

Als gij dat dus ontkent, gaat gij in tegen onze belijdenis en moet gij beginnen met een gravamen tegen die belijdenis in te dienen.” Ik stem toe, dat dat zoo schijnt te zijn; alléén de vraag is maar: „wat is de juiste exegese van deze uitspraak van den catechismus.” Vergis ik mij niet, dan is juist mee daarom, ondanks de uitspraak, die de Synode reeds over dit onderwerp heeft gedaan, het zelfonderzoek toch blijven staan bij de punten, die ter bestudeering in handen van een commissie zullen worden gelegd. Men zij voorshands dus een beetje voorzichtig met de beschuldiging van afwijking van de belijdenis.

Dat men hier zeer voorzichtig moet zijn blijkt al dadelijk uit twee dingen.

In de eerste plaats uit het feit, dat in Zondag 33, waar gezegd wordt, dat een werk alleen dan goed is, als het voortkomt uit een waar geloof. Daaruit volgt m.i. duidelijk, wat ik zooeven heb gezegd, dat men zijn werk als goed werk niet herkennen kan, tenzij men staat in het geloof.

En in de tweede plaats: De persoon dien wij in den catechismus hooren spreken, is een geloovige, die staat in de zekerheid. Lees er maar al de Zondagen van den Catechismus op na.

Het is dus een mensch, die staat in het geloof, en die zegt: „ik word uit mijn goede werken, als uit de vruchten, van de echtheid van mijn geloof verzekerd”.

Volgt daaruit ook al niet, dat men hier niet moet denken aan een „gebruik” van de goede werken als men in den regel uit deze uitspraak van den Catechismus wil afleiden?

Ik elk geval blijkt hier zeer klaar, dat, zoolang de kerken hier geen officiële uitspraak over de exegese dezer plaats hebben gegeven, men voorzichtig zijn moet met zijn beschuldigingen.

Ik voor mij zie de beteekenis van de goede werken voor de geloofszerkheid drieërlei.

a. De geloofszerkheid kan alléén tieren in een atmosfeer van goede werken.

b. Door de goede werken word ik herinnerd aan mijn staat van kind van God.

c. Door de goede werken, die ik „als geloof-

weigeren, sal der Classis Jacobo behulplich sin tot Armel getransferirt te worden. Ende diese commissie sol verricht werden, sobald als Jacobus so weit dor d. gratie Godes von sin krankheit is genesen, dat hie tot Bernevelt kommen kan, dor Dnos Joem Zwitterius ende Wolterus de Brun. Ende sal den dienst aldar verrichtel werden dor die dienaar die dat suszlang gedan hebben.

11. Dewil dort afsterven Jois Hesli predikant int Oude-broek de platz aldar is kommen te vaceren opdat die weduwe genietende annum gratiae, die kerke darselvest glicke wel mit den dienst versien mach werden, ordinirt die Christliche Classis, dat die naest geseten diensars, als Osterwold, Dor-spick, Herde, Nunspit end Eep, die platze par vices alle viertien dag versien.

12. Die Kerek tot Harderwick den Classi vorgestelt hebbende, ho dat in dieser stat verscheiden conventiulen mit afbroek der reformatie gemein alhir, des Sondags ende ander dagen gehalten werden, warover ock gedachte gemeinte bey haren respectie magistrat dor verscheiden handeling diese sacke klaglich remonstrirt hebben. Mar weinig of gantz nit uthgericht hebbende, begert op classen of die nit eingen weg weit tot bequamer medie. Darop Classis die sacke riplich overlecht hebbende, remitterende cum aliis gravaminibus ad futurum Synodum.

13. Dewil de Classis hir des jahrs nur einmahl vergart, ende darumb den deputati belast worden te verrichten die sacken die midler tit vervullen, darvan die gedeputierten sollen protocoll holden umb rekenschap darvan te doen dem folgenden Classi. Ende indien solcke sacken vorvallen, die te schwar werden, alss mogen sie eigigen be-ropen van den naesten diensaren umb particulier convent te holden, opdat soleks ordentlich geschie.

14. Dewil in verleden tiden dor het E. Hoff sehr strenglich dem afgesetten Pastor Wilhelmo a Weisz tot Putten overlacht is, sich geheel te entholden von den ministerio, ende hie darop wenig passende, nhu hem verstaute wel openbarlich die stucken des ministerii te bedienen, glick hie gedan heft bey klarem lichten dag, den 3 Martii verleden in den vest ter Niekerken, alwar hie gekomen sinde mit ein kar von Putten ten huse van Henrick van der Seheur gedopt heft ein kint. Glickvals ock geklaget werd van Petro Kintio, dat gedachte Pastor van Putten verleden Novem-ber vier kinder teinem mahl gedopt heft, ver-soekt Classis an den Christlichen Synodum auf

vige” in mijn leven waarneem, krijgt de belofte Gods in mijn leven sterker, doordringender klank, daardoor wordt de echo des geloofs in mijn hart sterker en zoo zal mijn geloof gemakkelijker het, nog in mij wonende, ongeloof kunnen overwinnen en daardoor vaster ten troon komen te zitten.

Over ieder van die drie punten in de volgende artikelen.

D. v. D.

Noorsche kunst.

I.

Trygve Gulbranssen: Winden waaien om de rotsen. — Zuid-Hollandsche U. M., Den Haag.

Binnen zeer korten tijd heeft de naam Gulbranssen in ons land een bekendheid verworven, die velen onzer schrijvers jaloersch kan maken.

Ongetwijfeld heeft de Noor hierbij het voordeel gehad van zijn niet-Nederlander zijn. Immers voor ons, bewoners van het lage land bij de zee, heeft het Noorsche landschap met zijn fjorden en bergen, iets aantrekkelijks. Een boek dat in het hooge noorden speelt, beschrijft een zoo andersoortig milieu dan het onze, dat het mee daarom tot lezen noodd.

En dan komt daar nog bij de zeer gelukkige titelkeuze, en de zeer smaakvolle wijze van uitlegen. De welluidende titel „En eeuwig zingen de bosschen” en de mooie titelplaat, een ruige, groote beer op een donkere rotspunt, somber afstekend tegen een hel rooden avondhemel, trekken dadelijk de aandacht. Niet minder „doen” het titel en plaat van het tweede deel: „Winden waaien om de rotsen,” waarbij een ijzige doodskop uit de zwaar besneeuwde, licht paars omschenen rotsen u tegengrijnst.

Uit de boeken van Selma Lagerlöf en Sigrid Undset kennen velen reeds eenigszins het eigenaardig gecompliceerde Noorsche karakter. Ruige kracht en stoere onverzettelijkheid gaan gepaard met een stil, innerlijk sterk, ontzag voor het bovennatuurlijke. De godsdienst heeft een groote plaats in het hart dezer menschen, maar ze zijn ook nog zeer toegankelijk voor het geheimzinnige in sage, mythe en sprookje. Zelfs in de grootste menschen zit nog heel veel van het kind.

Die sympathieke trek bezitten ook de personen uit de nieuwe boeken van Gulbranssen. Ze zijn sterk, deze mannen, ze kunnen met hun krachtige armen geweldige daden doen, maar tenslotte bui-

middel ende wege te dencken, ho mit dessem hartnackigen man na behor gehort procedirt te worden.

15. Wederumb gerelevirt sinde de sacke van der Elburg angaende Jan Laurentzen end Nelissen Daensen, Echte luden, dewelcke dor misverstand lange jahren van malkander gewest sin, also dat der man wonet ter Elburg, die frau te Hattem. Ende der man mennigmahl begert heft in der gemeinte ter Elberg entfangen te werden, het welck hem suszlang is afgeschlagen. Mar hie even sehr is anholdende, ende van der kerek ter Elberg verklart wirt sin person te wesen unschuldig, ende dat hie sonder ergerniss aldar wel mag togelaten werden, so belast Classis den dienaar van Hattem omb mit den ouderlinck siner gemeinte te gaen by gedachte Nelissen, ende har te vermanen tot reconciliatie mit haren man, ende dan sie bevonden wort gelijk obstinal, mag de kercke van der Elburg alsdan na behoren mit dem man handelen.

16. Noch ist van der kerek van der Elberg gefragt of ein van harem Borgern, die in vorigen tiden in staender Ehe mit siner echten fraw, bedreven heft adulterium mit sin magt, nu de echte fraw gestorven sinde, of hi die magt mag hebben tot sin Echte hussfraw, ende na der kerek ordinantz geconfirmert werden; remittirt classis diese sacke ock ad Synodum.

17. Also Joes Hessellus, predicant tot Elsspet verscheiden malen in classe geclagt heft over sine sehr quade wohning, ock van einigen dieneren also te wesen bevonden is, so isset Dno Ellardo Maenio opgelagt erster gelegenheit hem bey den Schults van Bernevelt, wanner die tot Elsspet solde wesen, laten te vinden ende sine E. nonime Classis frondlich antesprecken, dat dieselve wil beliven, die kerkmeisteren te constringeren tot reckening et reliqua, om alsdan mit beleidinge des E. Schults die Pastors woning na uthwisinge der sacken te reparieren.

18. Dewil dat met groten leidwesen ende bedroeffnisse gespargirt is geworden ende vor den Classen gekomen dat Dus Joes Urbanus in vechterey gekomen is te Heidelberg met einem studenten, die van hem gewont seinde, gestorven is, darvan hie vorg. van dem Classe gefragt sinde, na gelegenheit derselver sacken geantwort heft, dat hie van denselven studenten te vechten gevordert is geworden; Ende nadien hier verwont was hem in eten ende drincken tegen die manier des pa-

gen ze zich voor dat hoogere, dat hen overwelddigt. In deze boeken wordt juist die strijd geteekend tusschen den machtigen mensch en God, die hem langzaam doet bukken.

Deze boeken. Want Gulbranssen geeft een trilogie. In drie deelen wordt beschreven de geschiedenis van het geslacht Björndal. Aan de bezwaren die familieromans plegen aan te kleven, ontkomen deze boeken geheel. Meestal immers wordt de lezer vermoeid met een enorme reeks van familieleden, vrienden en kennissen, die in den loop der jaren een rol gespeeld hebben in het beschreven geslacht. Men raakt den draad kwijt en geeft het soms verder op, of stelt alleen belang in de maatschappelijke of culturele veranderingen die er in den beschreven tijd hebben plaats gevonden.

Gulbranssen beschrijft wel is waar een geslacht gedurende een lange reeks van jaren, maar het zijn slechts enkele personen die er toe behooren.

Bovendien beheerschen zij door hun innerlijke structuur zoozeer hun omgeving, dat de aandacht nooit van hen afdwaalt.

De handeling speelt zich af in de jaren om 1800, den Napoleontischen tijd. De ideeën der Fransche revolutie waren ook in het Noorden doorgedrongen. Groot zijn de economische veranderingen geweest, grooter die op het gebied van den geest. In de dalen tusschen de hooge bergen waren de ongeloofstheorieën doorgedrongen. Eenzaam staat de sympathieke dominee met zijn rotsvast Gods-geloof. Hij wordt tenslotte gesteund door den ouden Dag en helpt onbewust dezen, door zijn gedachten den juiste koers uit te drijven. Want het hoofdtijdeema blijft van religieusen aard te zijn. Wel dient men hier in het oog te houden, dat de Luthersche Kerk in Noorwegen toen een der grootste vervalperioden doorleefde, waardoor het conflict een ander verloop krijgt dan in een Calvinistisch land het geval zou zijn onder gelijke omstandigheden.

Hoewel elk deel een eenheid op zich zelf vormt, kan men zich slechts een duidelijk beeld vormen van de handeling, als men ook het eerste deel gelezen heeft. Een vluchtig overzicht van de problemen uit dit deel is daarom noodzakelijk voor het verband.

Tusschen de bewoners van Björndal, de bergstreek, en Borgland, de vlakte-bewoners heerscht van oude tijden een diepe vete. Wel heeft de heer van Björndal in een romantisch gevecht met een beer de vlakte bevrijd van een groot gevaar, maar de opoffering van zijn leven ten hunnen behoefte, heeft de stemming der bevolking niet verbeterd. Zijn zoon Dag, bezield met een ontembaar wraakgevoel, komt met de bewoners der vlakte in botsing en wint door zijn enorme kracht een gevecht. Hij ziet echter in dat niet de bloedwraak hem de overwinning kan bezorgen en legt

tienten gantz ungebotlich gedragen heft, gedantzot ende gesprunge, ja ock mit einer huren ungeborlich geleefft, dat het scheint hem selver verseumt te hebben; So is hem van den Classe opgelegd, dat hie sonder einige verseumenisse na allen moglickem vlt attestatie beybrenge, insonderheit van Dno T. Pareo van ersten vorigen puncten; insonderheit of die wonde sey gewest dootlich, of dat die Medici over die wonde judicerende geratirt (vastgesteld) hebben. Ende soleks verkregen hebbende, sal hi het den deputatis classis overleveren, opdat also hirin dem Classi end der kerek Christi genoch gedaen werde. Doch dat Joes Urbanus hem nit hebbe te beclagen, so heft hem Classis vergunt, dat hie het moge mit einem bode dessen anstaende Sommer dor neersticheit seiners vaders in Palatinati wonende, verrichten. Of so dat hem ontstonde, dat hie het dan in eygener person uthvoere, opdat alsdan ten allerhogsten tegen den naesten classen sine fundamenten van verantworinge ingebracht worden.

19. Sint genominirt te trekken op den naesten Synodum tot Sutphen Joes Rhodius, dienaar der kercken tot Harderwick; Joes Zwitterius, dienaar der kercken tot Niekerk. Ende tot ouderlinck ein von Harderwick end ein von der Elberg.

20. In deputatum classis cum Joes Rhodio te wesen is genominirt Petrus Kintius.

21. Is genominirt Dus Gualterus de Brun umb tokomende vorjahr te trekken in Classen Arnhemensem, als deputatus Classis hujus, om go(e)de correspondentz mit den Arnhemischen classe te onderhouden.

22. Sal den anstaenden Classis gehalten worden in der stat Elberg.

23. Censura morum gehalten sinde, gelick als ock bedancket seinde den deputato classis Arnhemensis, Dno Guilhelmo Naggio vor die getrouwe beywoninge, advis end resolutie in diese Christliche vergadering, so sint die bruderen na der dancksegginge tot Gott, in vrede ende Christliche einicheit gescheiden.

JOH. ZWITTERIUS; classis praesis.
manu propria subscripsit.
PETRUS KINSIUS; classis assessor.
manu propria subscripsit.
RUTGERUS VITTAEUS, scriba.
manu propria subscripsit.